

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

1.1

- Ορίστε την έννοια της επιστήμης.
- Ποιες οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της επιστήμης.
- Γιατί η επιστήμη είναι κοινωνικό και ιστορικό φαινόμενο.
- Ποια τα είδη των επιστημών.
- Τί είναι φυσικό και τι κοινωνικό φαινόμενο.
- Ποιο το αντικείμενο των φυσικών επιστημών.
- Ποιο το αντικείμενο των κοινωνικών επιστημών.
- Ποιες οι γενικές αρχές των κοινωνικών επιστημών.
- Ποιες οι δύο βασικές διαφορές ανάμεσα στις φυσικές και κοινωνικές επιστήμες.
- Ποια τα είδη της κοινωνικής έρευνας (2).
- Με ποιες μεθόδους γίνεται η έρευνα των κοινωνικών επιστημών (6).

Πολιτική οικονομία ή οικονομική επιστήμη.

2.1

- Ποιο το αντικείμενο της πολιτικής οικονομίας (επιγραμμ. ή αναλυτικά).

2.2

- Ποια τα τέσσερα οικονομικά προβλήματα των κοινωνιών και με ποιους τρόπους προσπαθούν να αντιμετωπισθούν (επιγραμμ. ή αναλ.).
- Ποια η άποψη της κάθε σχολής για τον τρόπο επίλυσης των οικονομικών προβλημάτων (κλασική – Μαρξιστική – Κεϋνσιανή).

2.5

- Η συμβολή του Σμίθ στην πολιτική οικονομία (11).
- Τί γνωρίζετε για την κλασική σχολή της οικονομίας (βιομηχανική κοινωνία).
- Τί γνωρίζετε για τον homo economicus της βιομηχανικής κοινωνίας.
- Ποιοι οι νόμοι της οικονομίας της αγοράς σύμφωνα με τον Σμίθ.
- Ποια κριτική ασκείται στον οικονομικό φιλελευθερισμό για τον τρόπο διαμόρφωσης της τιμής του εμπορεύματος (τιμή ισορροπίας).

2.8

- Γιατί υπάρχει κοινωνική ανισότητα στον καπιταλισμό.
- Σύμφωνα με τον Μαρξ το πρόβλημα υπάρχει στην παραγωγή ή στην διανομή του προϊόντος.
- Τί γνωρίζετε για την έννοια της υπεραξίας. Και τι για την έννοια της εργατικής δύναμης.
- Ποιες είναι οι δύο αξίες του εμπορεύματος σύμφωνα με τον Μαρξ.

2.9

- Ποια η οικονομική πολιτική του Κέϋνς για την αντιμετώπιση των πολεμικών συγκρούσεων και των οικονομικών κρίσεων στην κοινωνία.
- Ποια ιστορικά γεγονότα συνέβαλαν στην δημιουργία της οικονομικής θεωρίας του.

ΜΟΡΦΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

2.3

- Ποια τα βασικά χαρακτηριστικά του καπιταλιστικού συστήματος (Σμιθ – Κέϋνς).
- Ποιες ιστορικές εξελίξεις του 19^{ου} αι. οδήγησαν στον Σοσιαλισμό.
- Ποιες ιστορικές εξελίξεις του 20^{ου} αι. έκαναν πράξη τον Σοσιαλισμό.
- Ποια ιστορικά γεγονότα του 20^{ου} αι. εδραίωσαν την θέση του καπιταλισμού.
- Ποιος θεωρητικός οικονομολόγος ήταν υπέρ της παρέμβασης του κράτους στην οικονομία και με ποιο τρόπο.
- Τί γνωρίζετε για το κίνημα του νεοφιλελευθερισμού.

2.4

- Ποια κοινωνικά προβλήματα του 19^{ου} αι. οδήγησαν στην ανάπτυξη του Σοσιαλιστικού συστήματος.
- Ποιοι θεωρητικοί ανέλυσαν τη λειτουργία του καπιταλισμού και ποιες λύσεις πρότειναν.
- Ποιος ο απώτερος σκοπός του Σοσιαλιστικού συστήματος.
- Ποια ιστορικά γεγονότα του 19^{ου} και 20^{ου} αι. έκαναν πράξη την οικονομική πολιτική και θεωρία τους.
- Τί γνωρίζετε για την κριτική που ασκήθηκε στη Σοσιαλιστική Επανάσταση.

Αναφέρατε τον διαχωρισμό των κοινωνιών με βάση

- τα μέσα παραγωγής
- τις σχέσεις παραγωγής
- την οικονομική ανάπτυξη

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

16 – 17^{ος} αι. Μερκαντιλισμός: Αγγλία. Αύξηση των δασμών στα εισαγόμενα. Μείωση των φόρων στις εξαγωγές. Παρέμβαση του κράτους στην οικονομία.

18^{ος} αι. Φυσιοκράτες: Γαλλία. Λειτουργία της ελεύθερης αγοράς.

2.5 Σμίθ (1723 – 1790). Έργο του «Ο πλούτος των Εθνών» .ΚΛΑΣΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

- Μελέτησε τους νόμους της οικονομίας της αγοράς.
- Έκανε διακριτό τον κλάδο της οικονομικής επιστήμης.
- Διαμόρφωση της τιμής ισορροπίας του εμπορεύματος από τις δυνάμεις της ζήτησης και της προσφοράς.
- Ίδρυση της ατομικής επιχείρησης.
- Ατομική ιδιοκτησία.
- Οικονομική ελευθερία της αγοράς.
- Η οικονομική συμπεριφορά του ατόμου μπορεί να διατυπωθεί στους νόμους της ζήτησης και της προσφοράς.
- Η ελεύθερη αγορά σε συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού θα δημιουργήσει ισορροπία τιμών. Αύξηση των μισθών των εργαζομένων και όχι homo economicus.
- Προϋπόθεση η παραγωγή ομοιόμορφου προϊόντος σε μικρές ποσότητες.
- Σύνδεση της οικονομίας με την ηθική σελ. 16.
- Το μέσον είναι η ελεύθερη αγορά με οικονομική ευημερία και κοινωνική δικαιοσύνη.
- Η κοινωνία μπορεί να ευημερήσει με ελάχιστη κρατική παρέμβαση. Αναλαμβάνει μόνο τα υπουργεία Δικαιοσύνης και Ασφάλειας.
- Ατομική πρωτοβουλία.
- Ελεύθερη επιχείρηση.
- Η ύπαρξη του ελεύθερου ανταγωνισμού ενός ιδεατού μοντέλου.
- Επιδίωξη του κέρδους βασικός σκοπός της συμπεριφοράς του ατόμου.
- Με την επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος καλύπτει τις ανάγκες στο συλλογικό συμφέρον της κοινωνίας.

Κριτική. Τα μονοπώλια και ολιγοπώλια καθορίζουν την ποσότητα και την τιμή του προϊόντος με την πολιτική επιρροή τους δημιουργώντας τεχνικές ελλείψεις στην αγορά και σταδιακά αύξηση των τιμών.

Αποτέλεσμα. Οι επιχειρήσεις αυξάνουν τα κέρδη τους. Ένα μικρό μέρος των καταναλωτών αγοράζει το προϊόν και ένα άλλο είναι αποκλεισμένο από την αγορά (φτωχά στρώματα).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Μαρξιστική σχολή. Σχεδιασμένη οικονομία – Επιστημονικός Σοσιαλισμός

Σελ. 16. Που στηρίζεται ο καπιταλισμός.

Στην ανισότητα, εκμετάλλευση στην παραγωγή, πάλη των τάξεων. Σελ.17
οικονομικά συστήματα. Δουλοκτητικό, φεουδαρχικό, καπιταλιστικό.

Βάση ο τρόπος παραγωγής, (τα μέσα παραγωγής και οι σχέσεις παραγωγής).

Εποικοδόμημα. Πολιτικοί – κοινωνικοί – πολιτιστικοί θεσμοί.

Αυτοί που έχουν τα μέσα παραγωγής δημιουργούν θεσμούς που προστατεύουν
τά προνόμια τους. Όταν αλλάζει η βάση αλλάζει και το εποικοδόμημα.

Σελ. 41-42 Ποια τα προβλήματα του καπιταλισμού;

Υπάρχει ανισότητα στην παραγωγή προϊόντων και όχι στη διανομή. Ο εργάτης
πληρώνεται για την εργατική του δύναμη (φυσική και πνευματική). Ο
κεφαλαιοκράτης μισθώνει τον εργαζόμενο για ορισμένες ώρες (8 ώρες). Ο
μισθός είναι λιγότερος από την αξία του προϊόντος που παράγει.

Υπεραξία. Απόλυτη αύξηση των ωρών εργασίας. Κέρδος. Ενώ η τεχνολογία
παραμένει η ίδια σχετική υπεραξία. Αύξηση της τεχνολογίας, αύξηση της
παραγωγικότητας της εργασίας στον ίδιο χρόνο του εργαζόμενου. Η απλήρωτη
εργασία των εργατών που ιδιοποιούνται οι κεφαλαιοκράτες ονομάζεται
υπεραξία.

Εμπόρευμα. Αξία χρήσης ενός εμπορεύματος.

Αξία ανταλλακτική αυτήν που αποκομίζει ο παραγωγός από την πώληση του
αγαθού.

Σελ 53. Ο καπιταλισμός δεν μπορεί να εξασφαλίσει κοινωνική δικαιοσύνη ζει και
υπάρχει με την υπεραξία των εργατών.

Σκοπός της θεωρίας η αλλαγή του κόσμου.

Ποια η λύση της εκμετάλλευσης. Σελ. 53, 115-116 Πολιτική θεωρία.

- Σχεδιασμένη οικονομία, κρατική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής.
- Την διοίκηση θα την αναλάβει η εργατική τάξη και οι σύμμαχοί της.
- Το πλεόνασμα θα μοιράζεται για τις ανάγκες του λαού (κομμουνισμός).
- Η παραγωγή θα γίνεται με σχέδιο κεντρικό που έχει ως στόχο ο καθένας να αμείβεται με βάση την εργασία του.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Κεϋνσιανή σχολή. Κρατικός παρεμβατισμός – Μεικτή οικονομία.

2.9 Κεϋνς (1883-1946). Άγγλος. Έργο του «Οι οικονομικές συνέπειες της ειρήνης», «Γενική θεωρία της απασχόλησης του τόκου και του χρήματος».

- Στόχος να αποφευχθούν οι πόλεμοι και οι οικονομικές κρίσεις.
- Αύξηση οικονομικής επιρροής (Αγγλία – Γαλλία – Γερμανία).
- Δημιουργία πολυεθνικών, υπεροχή βιομηχανιών και υπεροχή των προϊόντων.
- Ιμπεριαλισμός, στόχος η παγκόσμια αγορά για την πώληση των προϊόντων.
- Απόκτηση πρώτων υλών και πηγές ενέργειας από τις χώρες της περιφέρειας.

Μέτρα παρέμβασης του κράτους

- Δημόσιες επενδύσεις σε δρόμους, λιμάνια, γέφυρες. - Ανεργίας + εισοδήματος.
- Κράτος κοινωνικής πρόνοιας + εισοδήματος συντάξεων ασφάλειας, παιδείας και υγείας.
- Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας (ΔΕΚΟ) – Ανεργίας – Τιμή δημοσ. Αγαθά.

Σκοπός η πλήρης απασχόληση και η αύξηση μισθών.

Η παραγωγή και διανομή του πλούτου δικαιότερη + μισθών + ζήτησης + προσφοράς και επενδύσεων, οικονομική ανάπτυξη.

1933 Αμερική (New Deal) Νέα Συμφωνία.

Προσέγγιση στην πλήρη απασχόληση των εργατών και παρέμβαση του κράτους μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στους περισσότερους τομείς της οικονομίας (ενέργεια – συγκοινωνίες – τηλεπικοινωνίες – παροχή νερού).

Ιστορικά γεγονότα του 20^{ου} αιώνα.

- Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος 1914 – 1918 η Γερμανία υποχρεώνεται σε ΠΑ
- Κρίση στην Αμερική 1929 – 1930 – Τιμών των Μετοχών – αξία των κεφαλαίων των επιχειρήσεων + ανεργίας και κοινωνικών εξεργήσεων.
- Επανάσταση στη Ρωσία 1917.
- 1936 φασιστικά καθεστώτα Ιταλία, Ισπανία, Γερμανία.
- Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος 1940 - 1944.
- Πετρελαϊκή κρίση 1973, έναρξη οικονομικής κρίσης σε Αμερική και Ευρώπη.

- Η υπεραξία θα επενδύεται στην παραγωγή και σε δημόσια αγαθά (πολεμική βιομηχανία – διαστημική τεχνολογία).
- Κατάργηση του κράτους και των κοινωνικών τάξεων.
- Θα λειτουργήσουν ενώσεις των μελών της κοινωνίας.
- Εργατικά συμβούλια θα οργανώνουν την παραγωγή.

Ιστορικά γεγονότα του 19^{ου} αιώνα της εργατικής τάξης.

1864: Διεθνής Ένωση Εργατών στην Αγγλία.

1871: Παρισινή Κομμούνια.

1889: Δεύτερη Διεθνής.

1919: Τρίτη Διεθνής.

1918: Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα.

1922: Κομμουνιστικό Κόμμα έως 1990.

1917: Οκτωβριανή Επανάσταση Ρωσία. Κρατικοποίηση των μέσων παραγωγής. Κεντρικός σχεδιασμός της οικονομίας. Δημόσια Παιδεία – Υγεία – Επιστήμης – Τεχνολογίας.

Κριτική στο Σοσιαλιστικό σύστημα.

- Ένα μόνο κόμμα, χωρίς εκλογές.
- Κρατικός καπιταλισμός. Το κόμμα αντικαθιστά τους βιομηχάνους.
- Όχι καταναλωτικά προϊόντα σε επαρκή ποσότητα.
- Ο κεντρικός σχεδιασμός προκάλεσε γραφειοκρατία διότι όλες οι αποφάσεις λαμβάνονταν από το κέντρο.